

Антрополошки карактер Јована Цвијића.

Др. Нико Жупанић.

Овим чланком настављам серију антрополошких описа истакнутих Југословена, од којих су били као последњи приказани политичари Никола Пашић и Миленко Веснић¹. Модерна географска наука убраја Јована Цвијића међу своје одличне преставнике, тако, да ужива светски глас, што доказују почастна одликовања и некролози поводом његове смрти.

О Јовану Цвијићу постоји већ више биографија² као и аутобиографија иза млађих дана, зато ћемо овде навести само главне податке његовог живота. Јован Цвијић родио се 29. IX. (12. X.) 1865 у варошици Лозници у Подринском округу, у трговачкој породици. Основну школу учио је у Лозници, гимназију у Шапцу и Београду, Велику Школу у Београду, где је свршио (1888) математичко-природословни одсек. После једногодишњег службовања као гимназијски професор отишао је 1889 у Беч да штудира географију и геологију код Албрехта Пенка, најчувенијег геоморфолога тадашњег доба, и ту је постигао докторску част (1892). Од г. 1893 до своје преране смрти предавао је као професор географију на Великој школи односно на Универзитету у Београду. Био је неколико пута ректор универзитета и под крај живота председник Академије Наука и био је почашћен и многим чланствима туђих академија и научних друштва. Код куће и у иностранству уживао је популарност и поштовање.

С Јаваном Цвијићем дошао сам у додир кореспонденцијом у почетку године 1903 поводом публиковања моје политично-етнографске брошуре „Macedonien und das türkische Problem“. Било је то тада, кад се у Србији народ борио са последњим Обреновићем за своја права, а у Македонији буктао пожар револуције, потакнут од Бугара. Бечка официјозна штампа (Neue Freie Presse)

¹ Н. Жупанић, Антрополошки оцрт Николе П. Пашића и Миленка Р. Веснића („Етнолог“, I, 74—83). Љубљана 1926/1927. — ² Р. Vujević, Cvijić Jovan, Dr. (Narodna Enciklopedija Srpsko-Hrvatska-Slovenačka, I, 408—409). Zagreb 1926. — N. Županić, Jovan Cvijić, Biografska studija, („Dom in Svet“, letnik XX, str. 264—271). Ljubljana 1907. J. В. Данеш, Јован Цвијић. — (стр. IV*—56, с сликом Ј. Цвијића. Посебно издање Географског друштва у Београду. Београд 1907.

и нарочито Ватрослав Јагић потпомагали су бугарску ствар. Пошто је Ј. Цвијић нашао да је моја брошура била написана онако како треба, у југословенском духу, заинтересовао се толико за ствар, да је дошао у Беч, где сам се састао и упознао с њиме (у мају 1903). Од тада, нарочито после мог доласка у Србију (1907), остао сам у додиру с Јованом Свијићем све до његове смрти, било да смо разговарали о културно-политичним приликама јужних Словена, било о строго научним, етнолошким проблемима. Долазило је и до неспоразума и до сукоба између нас, али се опет све изравнало. Тако сам имао прилику да донекле упознам Цвијићеву спољашност, његове расне црте и менталитет.

За време Конференције Мира у Паризу, где смо били заједно чланови Етнографске секције СХС-делегације, замолио сам покојног Цвијића за љубазност и дозволу, да узем на њему извесне кефалометричне и друге антрополошке мере као и комплексционе забелешке. Он је удовољно мојој молби и тако сам га посетио (5. јула 1919) у његовом стану у Паризу и извео мерења помоћу инструментарија Р. Мартиновог система. Тада је стајао Јован Цвијић у 54. години свога живота.

I. Антропометриски и кефалометриски подаци.

1. Висина узраста 1655 mm

2. Мере на можђанском оклопу:

Највећа дужина главе 188 "

Највећа ширина главе 172 "

Најмања ширина чела 102 "

Хоризонтални обим главе 560 "

3. Мере на лицу:

Растој углова доње вилице 105 "

Растој између arcus zygomatici 144 "

Физијогномска висина лица 179 "

Растој: корен носа — брада 120 "

Растој: корен носа — уста 75 "

Висина носа 52 "

Ширина носа 39 "

4. Комплексија:

Боја косе: отворено кестењаста (lichtbraun).

Боја бркова: затворено плава (dunkelblond)

Боја очне ириде: плава (са ситним тачкисама кестењастог пигмента око пупиле)

Боја коже: бела са роза-инкарнатом.

Комплексија Јована Цвијића била је дакле отворена (светла), иако се примећују слаби трагови крвне мешавине и једног тамног расног елемента.

5. Index cephalicus.

Index cephalicus (*IC*) једнак је квоцијенту из продукта највеће ширине (*NS*) помноженог са 100 и највеће дужине главе (*ND*):

$$IC = \frac{NS \times 100}{ND} = \frac{172 \times 100}{188} = 91.48$$

Ако одузмемо овом кефалијском индексу по методу Р. Брое две јединице, добијемо index cranii = 91.48 — 2 = 89.48. То значи, да је био Јован Цвијић изразит брахикефал, шта више он није спадао можда међу хипербрахикефалце, него чак међу ултрабрахикефале (индекс 90 и више). Он је имао ширу, округлију и вишу главу него је просечно имају Цвијићеви земљаци из Подринског округа (индекс 87.3).³ Тај облик главе долази највише од енормо развијеног париеталног дела. С обзиром на своју статуру Цвијић је несразмерно имао велику главу, нарочито можђански део.

По облику лубање Ј. Цвијић био је изразит динарски тип. Но ипак га не можемо убрајати у ову расну групу, која је најизразитија баш у Далмацији, Херцеговини, Босни, Лици и Западној Србији, јер код Цвијића нема осталих компонената, наиме стаса и тамне комплексија, без којих ознака си не можемо преставити Деникеров динарски тип. Цвијић није изгледао висок и танак, већ понижи и темељан. Са Н. Пашићем, н. пр., Ј. Цвијић је имао заједничку само светлу комплексију, али у морфолошком погледу његова лубања била је дијаментрално различита. По облику главе и изразу лица Цвијић ме највише подсећа на австријског маршала Светозара Боројевића (умро 1922 у Целовцу), родом Србина из Војничке границе (Баније).

Од старих Словена Јован Цвијић је свакако наследио светлу (отворену) комплексију, док је његова екстремна брахикефалија највероватније предсловенског балканског порекла.

Јован Цвијић одликовао се у своме животу несломљивом жељом за радом и истрајношћу, великом динамиком воље, мирним

³ N. Županić, Narodna Enciklopedija, III, str. 338. Zagreb 1929.

темпераментом у пресуђивању и организаторским духом. Његов природњачки рутинирани научни дух више је схватао спољашње облике земље и цивилизације него бестелесне психичке феномене.

Résumé.

Le célèbre géographe serbe, Jovan Cvijić, avait les qualités de race suivantes: son crâne était haut et ultrabrachycéphal (index 91'48), il était plutôt de petite que de grande taille (165 cm) et de complexion claire (yeux bleus, peau blanche d'un incarnation rose, cheveux chatain clair, moustaches blondes). Il a hérité la complexion des Slaves primitifs, et la forme de la tête probablement des habitants préslaves de la Péninsule Balkanique. Bien que Cvijić soit extrêmement brachycéphale, nous ne pouvons dire qu'il est du type dinarique, car la haute taille et la complexion formée lui manquent. D'après la forme du crâne il était tout à fait différent du politicien Nikola Pašić.

